

Preek over Genesis 3

- Neede, 9 oktober 2022
- Kees van Dusseldorp
- [serie: Leven op aarde – 3]

Thema: Ondanks alle ellende...

Liturgie:

mededeling overlijden

Psalm 103:7

votum en groet

ELB 241 Wees stil voor het aangezicht van God

verbondswoord: 3^e gebod

ELB 302 Heer, ik kom tot U

gebed

lezen: Genesis 3

lezen: Romeinen 5:15-17

Psalm 12:1,3,4 De Nieuwe Psalmberijming

kindermoment

ELB 411 Jezus leeft in eeuwigheid

preek

Psalm 32:1,5

gebed

collecte

ELB 203 Genade, zo oneindig groot

zegen

Gemeente van onze Heer,

Wat is het toch met ons mensen?

Dat wij aan de ene kant in staat zijn tot ongelooflijke prestaties. En aan de andere kant elkaar en onze wereld kapot maken?

Dat we handelen met de beste bedoelingen, maar tegelijk zoveel schade berokkenen?

Dat we niet zonder elkaar kunnen en tegelijk onze echte ik voor elkaar verstoppen?

Dat we begaan zijn met vluchtelingen als we beelden zien van kapot geschoten steden en huilende mensen en tegelijk de poorten sluiten als onze welvaart in het gedrang komt?

Laat ik het dichterbij brengen.

Hoe kan het dat een jongen de eer van zijn zus verdedigt en tegelijk een ander dood trapt? Hoe kan het dat een vrouw liefdevol zorgt voor haar moeder, maar tegelijk een bitch is voor haar collega's?

Of nog dichterbij:

Wat is het, dat ik me soms zo bevoorrecht voel en soms zo ontevreden?

Dat is me zo voorgenomen had om niets te zeggen en achteraf moet constateren dat ik me toch heb laten verleiden tot negatieve woorden.

Wat is het toch met mij?

Wat een dubbelheid in het leven. Wat een dubbelheid in de mens. Wat een dubbelheid in mijzelf. Goed en kwaad. Geluk en ellende. Schoonheid en chaos. Het wisselt elkaar af. En ligt vaak onontwarbaar door elkaar heen.

Waar komt dat vandaan? Waarom is dat zo? Had God dat niet anders kunnen doen?

Heeft Hij dit in de mens gelegd? Wat is Hij dan voor een God?? Of is Hij hierbij niet betrokken?

**

De Bijbel vertelt ons niet hoe het zit. De Bijbel vertelt ons wel hoe het begon. Het is een verhaal, geen theorie. En met verhaal bedoel ik niet, dat het bedacht is. Wat er gebeurd is. Geen verzonden verhaal, maar een historisch verhaal. Wie wat zei, wie wat deed en wat God toen besloot.

De Bijbel is geen handboek levensbeschouwing, waarin ons precies wordt verteld hoe het leven in elkaar zit, hoe het zit met God, met het kwaad, met vrijheid en verantwoordelijkheid. Ons wordt verteld hoe het gegaan is. Waar het kwaad begon. Welke keuze Adam en Eva maakten. Welke gevolgen het voor hen had. En voor alle mensen die na hen kwamen. Nooit zou iemand meer geboren worden in een paradijs. Nooit zou een mens maar zuiver en goed door het leven kunnen gaan zonder fouten en gebreken.

Dus sorry, veel vragen kan ik niet beantwoorden. Waar die slang ineens vandaag komt. En hoe die met mensen kan praten. Hoe er blijkbaar een tegenstander van God is, de satan, die door die slang de mensen verleidt. Hoe hij in het paradijs kon komen, zonder dat God hem eruit smeed. Hoe het mogelijk is dat de mens tot zonde komt, terwijl alles toch zeer goed was gemaakt. Hoe lang de mens en zijn vrouw eigenlijk in het paradijs geleefd hebben, voordat het mis ging.

Zeker, in de loop van de Bijbel worden meer puzzelstukjes gelegd. 'Het was een daad van ongehoorzaamheid' schrijft Paulus, 'waardoor alle mensen zondaars zijn geworden. De overtreding van die éne mens had tot gevolg dat alle mensen moeten sterven'. Geleerde gelovigen hebben erover doorgedacht en over zulke vragen zinnige dingen gezegd. De kerk heeft er in haar belijdenis ook uitspraken over gedaan. Over de zondeval, zoals we deze geschiedenis zijn gaan noemen. Over de verdorven aard van alle mensen. Je vragen zijn prima. Je hoeft ze niet in te slikken. En een zoektocht naar antwoorden levert soms echt wel iets op. Of een gesprek met anderen.

Maar het begint in de Bijbel met het verhaal hoe het gegaan is. Een verhaal dat ons aan het denken zet. Dat ons aangrijpt. Dat zoveel over ons onthult. Over onze aard. Over ons leven. Over een gebeurtenis die het leven op aarde fundamenteel en onomkeerbaar heeft aangetast. Met de gevolgen hebben we nog steeds elke dag te maken. Maar ook een verhaal dat ons ook heel veel vertelt over onze God. Over hoe God tóch verder gaat. En dat ons daarom veel leert over hoe te leven op aarde.

**

Ik weet niet hoe het met jullie gaat, als dit verhaal gelezen wordt. Ik kan me goed voorstellen wat iemand schrijft in de voorbereiding: 'Ik wil dit verhaal helemaal niet horen. Ik wil erbij weg. Het is een verhaal dat me somber maakt. Ik vind het een negatief verhaal. Een moeilijk verhaal. Ik ben blij dat er ook andere verhalen in de Bijbel staan. Die hoor ik liever.'

Ik herken dat. Ik hoop dat je er wel bent trouwens. En dat ik je mag meenemen. Want ik denk dat het goed is om die weerzin te onderzoeken. En ervan te leren. En zo de goedheid van onze God te ontdekken. Dan moeten we eerst bij onszelf kijken. Waarom hebben we er moeite mee om het verhaal van de eerste zonde van de mens en zijn vrouw te horen? Dat is niet alleen omdat we liever een mooi verhaal dan een lelijk verhaal horen. Er is meer aan de hand.

Ik denk dat je moeite hebt om het verhaal te horen, omdat je weet wat de gevolgen zijn geweest. Je zie Eva en Adam langzaam de rode lijn overschrijden. Het gevoel alsof je een film kijkt, die je al eerder hebt gezien. Waarbij de hoofdpersoon een kapitale blunder maakt. Je wilt Eva wel toeroepen: 'Luister niet naar die sluwe slang! Hij bedriegt je. Hij weekt je los van je goede Schepper!' Je wilt Adam wel tegenhouden om ook van de vrucht te eten. 'Doe het niet, Adam! Verpest het niet voor ons allemaal!' Maar het verhaal loopt door. De fout wordt gemaakt. Alles gaat kapot. Wij zitten met de gebakken peren.

Ja en toch, er is meer. Het is niet alleen dat je de film wilt stopzetten. Omdat zij naïef in de valkuil trappen. En het leven daarmee voor ons allemaal kapot maken. Wil je er ook niet bij weg, omdat het verhaal je met jezelf confronteert? Het is altijd lastig om erbij te blijven als er iets van je wordt verteld, waar je niet trots op bent.

Laat dit verhaal niet zien, hoe kwetsbaar wij zijn voor een slecht verhaal? Die slimme slang, die zegt: 'God heeft jullie zeker verboden om te eten van de bomen in de hof?' 'Echt iets voor God', zegt de slang. 'Leer mij God kennen. Van God mag je nooit iets. Overall afblijven. Nergens aankomen.' Alsof God de God van de wetten en regels is. Van het afknippen van je plezier. Een God die 'nee' zegt als jij jezelf wilt ontplooien. Een kwalijke suggestie. Eva reageert verontwaardigd. 'Nee, dat heeft God niet gezegd! We mogen

van alle bomen eten, behalve van die éne. Die mogen we zelfs niet aanraken. Want daar gaan we dood aan.'

Dat Eva reageert, is al een eerste overwinning voor de slang. En in wat ze zegt, liggen nieuwe openingen. Het is net een paar details anders dan God het had gezegd. De vrouw maakt het gebod van God scherper. Alsof ze boom niet eens mochten aanraken. En ze doet alsof de dood niet de straf van God is op eigengereidheid, maar alsof het een logisch gevolg is van het eten van de vrucht. Alsof die giftig zou zijn.

'Dat is bangmakerij van God', zo vervolgt de slang. 'Je gaat daar echt niet dood aan. God wil niet dat jullie net zo worden als Hij. Hij wil de enige zijn die goed en kwaad kent. Maar kom op, dat kunnen jullie toch ook? Jullie kunnen net als God worden! God is best een goede God. Maar op dit punt moet je je eigen gevoel volgen.'

Eva kijkt naar de boom. Met andere ogen. De boom vertelt ineens een ander verhaal. Tjonge, die vruchten zien er echt heerlijk uit. Waarom mogen wij die eigenlijk niet hebben? Welk geheim ligt in die boom verstopt? Kennis van goed en kwaad. Dat klinkt goed. Dat klinkt goddelijk. Dat klinkt aantrekkelijk. En ze plukt de vrucht, eet ervan en laat ook Adam ervan eten.

**

Dit confronteert ons met onszelf. Het is onze zwakte, dat wij gevoelig zijn voor misleiding. Dat wij graag een verhaal geloven, als het in ons eigen belang is. Het is onze zwakte dat we eerder roddels geloven, dan naar de waarheid op zoek gaan. Ook roddels over God. Het is onze zwakte, dat wij het zelf willen beslissen. De regie over ons eigen leven willen pakken. En niet willen stoppen bij een grens die ons beperkt in onze ontwikkeling. Het moeilijk kunnen hebben als iemand meer mag dan wijzelf. Het lastig vinden als je naar iemand moet luisteren. Zelfs als dat God is.

Deze zwakten, die de slang listig uitbuit, maken ons kwetsbaar. Ik weet niet of iedereen in die situatie hetzelfde gedaan zou hebben als Eva en Adam. Maar ik weet wel, dat ieder mens nog steeds diezelfde zwakten heeft. Graag naar het verhaal luisteren, dat ons uitkomt. Graag zelf willen beslissen wat ons goed lijkt. Het liefst onze eigen ideeën en begeerten willen volgen en daarvoor grenzen overschrijden. En daarom zo vatbaar voor misleiding, manipulatie, leugens en roddels. Je kijkt in dit verhaal echt in een spiegel. Dat is niet fijn. Liever lopen we bij deze spiegel weg. Maar dat is hetzelfde als jezelf verstoppert. Voor jezelf. Voor elkaar. En voor God.

Ondertussen heeft de combinatie van de zwakte van de mens en de leugens van de satan geleid tot de eerste zonde. Adam en Eva hebben van de vrucht gegeten. En ja, dan gaan hun de ogen open. Ze kennen dan niet alleen meer het goede, maar ook het kwade. Tot hun schrik. Tot hun verbijstering. Tot hun schaamte. Kennis van het kwaad, daar wordt een mens doodongelukkig van. Ze worden niet als God, zoals de slang hen had voorgespiegeld. Ze worden bang en ongelukkig. Ze worden vreemden voor elkaar. Dat de slang leugens vertelde, is hen direct duidelijk. Wie als God wil zijn, raakt zijn mens-zijn kwijt. Maar de zonde is begaan. Dat is niet terug te draaien.

Dat is de kern: de breuk die ontstaat tussen de mens en God. Luisteren naar de slang betekent: geloven dat hij de waarheid vertelt, in plaats van God. Doen wat hij suggereert, in

plaats van doen wat God heeft aangegeven. Adam en Eva zijn overgelopen. Godverlaters. Ze hebben de navelstreng doorgesneden met de bron van het leven. En daarmee is het leven op aarde onherstelbaar beschadigd. Het paradijs moet wel dichtgaan voor de mens. En al hun nakomelingen zullen buiten het paradijs geboren worden. Buiten het goede leven.

**

Dat roept altijd veel vragen op. Wat hebben wij met Adam en Eva te maken? Het was toch hún fout? Wij waren er toch niet bij? Wij kunnen daar toch niets aan doen? Dat klopt. Maar wij komen uit hen voort. Kun jij er wat aan doen, dat jij in Nederland bent geboren en niet in Rusland? Nee, maar het wel een feit. Met gevolgen.

Stel dat onze koning de oorlog verklaart aan de Belgen, dan zijn toch alle Nederlanders in oorlog? Zo is het met Adam en Eva. Zij zijn overgelopen naar de satan. Dan worden wij in die duistere wereld geboren. Zij hebben kennis van het kwaad en zijn daartoe geneigd. Dan geldt dat voor ieder mens. Een moeilijke waarheid? Zeker! Maar wel de werkelijkheid. En je hoeft er niet veel moeite voor te doen om het te erkennen. Inderdaad: in ieder mens huist kwaad. Ook in mij. In ieder mens sluimert een begeerte om als God te zijn. Ook in mij. In ieder mens ligt de neiging om die verhalen te geloven die je goed uitkomen. Ook in mij. In ieder mens ligt de neiging om de eigen fouten te verdoezelen, op anderen te schuiven en niet eerlijk in de spiegel te kijken. Om zich te verstoppen.

**

‘Adam, waar ben je?’

Wist God het niet? Wat er was gebeurd? Waar Adam en Eva zich hadden verstoppt? Zeker wel. En toch roept Hij: ‘Mens, waar ben je?’ Omdat God rechtvaardig is, kan Hij de opstand niet laten passeren. En omdat God van de mens houdt, zoekt Hij hem op. In zijn vraag hoor ik verdriet. Het verdriet van God die altijd ’s avonds met de mens in de hof wandelde, maar hem nu niet ziet. Het verdriet van God, die met zoveel zorg en liefde de aarde had gemaakt, de hof had aangelegd en de mens het goede leven had gegeven. En die nu weet dat de mens naar zijn tegenstander heeft geluisterd en de vriendschap met Hem kapot heeft gemaakt. En die de mens tegelijk niet helemaal los wil laten.

‘Mens, waar ben je?’ De eerste vraag in de Bijbel. Die is blijven klinken. Nog steeds. God die ons tevoorschijn roept. Die vraagt: ‘Waar ben je?’ Niet in woede, maar eerlijk en genadig. God die weet wie je bent, wat je gedaan hebt, wat je is overkomen, welke vragen je hebt, en die je ondanks dat niet loslaat.

**

‘Adam, waar ben je?’

‘Ik heb mij verstoppt, omdat ik bang was toen ik U hoorde. Want ik ben naakt.’

‘Wie heeft je dat verteld? Heb je van de boom gegeten?’

‘De vrouw, die U mij gegeven hebt, heeft mij van de vrucht gegeven’

‘Waarom heb je dat gedaan?’, vraagt God de vrouw.

‘De slang heeft mij verleid en toen heb ik gegeten’.

Adam verbergt zich achter Eva. Eva verbergt zich achter de slang. Het afschuifstelsel, dat nog steeds werkt.

God gaat niet in discussie met de slang. 'Vervloekt ben je. Op je buik zul je schuifelen, stof zul je eten. Maar de vrouw zul je niet krijgen. Want ik zet vijandschap tussen jou en de vrouw. Tussen jouw nageslacht en die van de vrouw. Tot uiteindelijk jouw kop zal worden vermorzeld door wie uit haar voorkomt!'

Tegen de vrouw zegt God: 'Je zult kinderen krijgen, maar dat zal met veel pijn gepaard gaan. En de verhouding tot je man wordt ingewikkeld: je zult naar hem verlangen, maar hij zal overheersten.'

En tegen Adam zegt God: 'Om wat jij hebt gedaan, zal de aardbodem worden vervloekt. Het zal je grote inspanning kosten om in leven te blijven. En uiteindelijk zul je sterven en tot stof terugkeren'.

Zo komt het leven eruit te zien op aarde. Veel ellende, moeite, pijn en strijd. Maar tegelijk niet zonder hoop en niet zonder genade. Heb je het gehoord? Gezien? Ik lees vijf keer goed nieuws in dit verhaal! Goed nieuws voor onze wereld en voor jou. Ondanks alle ellende.

Het goede nieuws klinkt in die blijvende vraag: 'Mens waar ben je?' God laat niet los. Hij zoekt je. Om met je op weg te gaan naar verlossing. Naar een nieuwe ingang in het paradijs.

Het goede nieuws klinkt in de straf over de slang: 'Jij zult de mens niet volledig bezitten. Er zal strijd zijn, die jou uiteindelijk zal vernietigen. Door iemand uit het nageslacht van de vrouw. Deze vijandschap is een zegen voor de mens. Niet voor niets wordt dit woord de 'moederbelofte' genoemd. Omdat vanaf dit woord geschiedenis gaat lopen die uiteindelijk leidt tot de overwinning van Jezus Christus op de duivel, de zonde en de dood.

Het goede nieuws klinkt in de ruimte voor Adam en Eva om te leven. Het zal moeite kosten, maar het is niet onmogelijk. De dood komt niet gelijk. Het leven gaat door. Adam ziet dat lichtpuntje en pakt dat direct dankbaar op, door zijn vrouw 'Eva' te noemen, 'moeder van alle levenden'. De dood heeft niet het laatste woord, maar het leven. Het zal door de dood heengaan, zeker. Kijk naar Jezus Christus. Maar uiteindelijk overwint het leven.

Het goede nieuws klinkt in de kleding die God maakt voor Adam en Eva. Ook bij alle problemen op aarde, zal de zorg van de Heer voor de mens niet afwezig zijn. Zijn liefde bedekt hun naaktheid en kwetsbaarheid voor elkaar. Ondanks hun fouten, blijft Hij het goede doen. Als je het maar wilt zien: de zorg en zegen van onze God.

Het goede nieuws klinkt tenslotte ook in de beslissing om het paradijs voorlopig te sluiten. Voorlopig. Zodat het bewaard blijft voor een later moment. Als het paradijs weer open gaat. Door Jezus Christus. Dan heet het Koninkrijk van God. Dat al begonnen is. Om later volledig gerealiseerd te worden. Zonder zonde, zonder kwaad, zonder verdriet.

**

Wat is dat met de mens? Die dubbelheid? In de wereld? In de mijzelf? Als die crises die er zijn? Ze hebben alles te maken met de verhouding tussen God en mens. Daarom ligt daar ook het begin van de oplossing. De weg van de verlossing.

Moeite en ellende is begonnen bij de revolutie van mens. Maar God laat niet los. Ik wil dit verhaal niet horen. Maar het is wel goed om te weten. Het kleurt mijn houding in deze wereld.

Het houdt mij bescheiden over mijzelf. Het geeft me inzicht in mijn zwakten. Helpt mij om God te respecteren en te dienen.

Het houdt mij mild over een ander. En helpt mij om mij te verzetten tegen het kwaad. En zo als kind van God in de wereld te staan. Vechtend tegen de zonde. Liefdevol voor de zondaar.

Het doet mij Jezus Christus zoeken voor vergeving en vernieuwing. Voor de toegang tot het Koninkrijk. En ondertussen op aarde het goede te doen. In de Geest van Christus.

Amen